

Igen kérek, ne légy röst (e szép tulajdon egyedül a vének joga!) nekem azt csakhamar megírni.

A Szemere B. naplójából kiírandó pár sort, máskor. Most nincs időm kikeresni. Sietek.

Te pedig anyád szeretetének mézes mákos kalácsán nevelt nyögdelő poeta ifjonz! — ne ijesztgessed jó anyádat! Mert olvasván hozzám írt leveledet, — megjéd; már szinte látni vélte, mint rántod elő zsebedből bicskádat, hogy — kenyeret szelj vele! Én biztattam, hogy mialatt te életfájdalmas eszméket készültél papírra hullatni, talán épen egy kövér pulykacszobot rágtál con amore; hogy által kell esni az illyes felhőszakadásokon megannyi fiatal költőnek; hogy e költői lélekfájdalom, gyöngyöt szül, mint a csigánál, de míg egy-két költőnél sírig tart, száznál csak múló divatkór; hogy kovászsavany keleszti nagyra a költészet cipóját; s végre, hogy e belküzdelem, e szellemi forró hideglelés mennyire emészti, sorvasztja megtalálékait, látható már csak onnan is, mert Győző fiának ugyancsak kövér ábrázatja s teljes csontjai vannak.

Mezei Ernőt! szívesen üdvözlöm. Szellemi röppentyűiben (az Ellenőrben) nagy gyönyört találok. — — — — —

(A levél vége hiányzik.)

Közi: PERÉNYI JÓZSEF.

AZ ELSŐ MAGYAR JÁTSZÓSZÍNI TARSASÁG JÁTÉKRENDJE 1790—1801.

Irodalomtörténeti szempontból igen fontos az első magyar játékrend kialakulásának vizsgálata. Bayer József alapvető munkássága után Császár Elemér világította meg a felmerült homályos kérdéseket a német költészet befolyását igazoló források megnevezésével. Az újabb kutatások folytán azonban több új adat került elő. Igen sok új adatot mutattam be *Kolemen László*ról írt monografiámban, s ezért szükségesnek láttam az adatok új, rendszeres feldolgozását és kiegészítését: megvilágítani a kérdést nemcsak a német irodalom, hanem a német színpadi viszonyok tekintetében is. Pukánszky Kádár Jolán, Heppner Antal és Vatter Ilona alább idézendő műveiből iparkodtam megállapítani az eredeti (vagy átdolgozott) forrásmű magyarországi német első előadásának napját.

A vizsgálódás során kiderült, milyen nagy volt a német drámairodalom hatása magyarra. Az előadott művek túlnyomó része a budai és pesti német színházakban került először színre, de többször (10 esetben) az is előfordult, hogy előbb adták elő a darabot magyar színpadon s csak utána a német színházban. Sőt olyan darabokra is akadunk, mégpedig nagy számmal, melyeket magyarországi német színpadok (t. i. Pest-Buda, Pozsony és Sopron) egyáltalán nem mutattak be — számuk 22. E körülmények mindenesetre más megvilágításban mutatják a magyar játékrendet, s azt az új gondolatot vetik fel, hogy voltak oly művek, amelyeket csak a német költészet, s voltak olyanok, melyeket a német színpad hatása alatt mutattak be úttörő színészeink.

¹ Mezei Ernőt Szemere M. még Sátoraljaújhelyből ismerte.

Más, nem német irodalomból származó dráma 13 került színre. (Ezek: *Alzir*, *Arany perecek*, *Artaxerxes*, *Cziane*, *Etelka*, *Etelka Karjelben*, *Gavallér*, *Gyapai*, *Kongrio*, *Krémes*, *Obester*, *Sári*, *Tornyos Péter*.) Ezek között azonban bizonyára van még egy vagy kettő, amelyek mégis csak német fordítások nyomán jutottak el irodalmunkig. Más nemzetbeli írók (francia, angol, spanyol és olasz) művei többnyire német közvetítéssel kerültek hozzánk, még ha nagyrészüknél magyarországi német előadásáról nem is tudunk. Valószínű azonban az, hogy fordítóink bécsi vagy más országbeli német színpadokon ismerkedtek meg a darabok német fordításaival vagy pedig könyvalakban megjelent német fordításokból. Általában a művelt magyarság nyelvismerete a magyaron kívül csak a latinig és németig terjedt, egyes nemzetiségi vidékeken ez bővült még a helyszülte viszonyok által (tót, szerb, román, rutén), s csak nagyritkán terjedt az érdeklődés köre francia, olasz, angol vagy más nyugati nyelv elsajátítására. Nem jelenti azonban ez a megállapítás azt, hogy a jegyzékben a kétségtelen eredetiből való fordítások hiányoznának, ezek száma azonban elenyészően csekély. (Ilyenek: *Alzir*, *Gyapai*, *Krémes*, *Obester*.)

Kevés számmal szerepelnek a jegyzékben az eredeti magyar művek is. Eredetinek tekinthetjük a darabot, ha az a költő eszmevilágából született, de nem, ha valamely regény dramatizálása, vagy valamely már meglévő idegen nyelvű mű magyarosítása. A közölt jegyzékben lévő eredeti és ismert művekről még eddig nem állapították meg származásaikat, de lehetséges, hogy a jövő az eredeti darabok számát még leszállítja. Kelemen László tíz évi műsorából a következők eredetiek: *Berénd*, *Buda és Attila*, *Elszegényedett nemes ember*, *Filozófus*, *Hunyadi László*, *Mátyás király*, *Mohácsi veszedelem*, *Nagyvái komédia*, *Sallai gavallér*, *Szécsi Mária*. Tehát a műsor 167 darabja közül mindössze tízet lehet az eredeti magyar művek közé sorozni! Ezek a számok világosan mutatják a magyar színpadi irodalom hiányát. A magyar drámairodalom valóban csak színészetünk vajúdási korszaka után született meg.

Az eredeti darabok hiányát az egykorú műsor magyarosításokkal pótolta. Dugonics András valósággal irodalmi iskolát alapított magyarosításaival. E magyarosítók nemcsak a szereplő személyeket öltöztették magyar ruhába, hanem sokszor magyar közmondásokat szőttek a beszédekbe, sőt Kelemen László a magyarosított *Csapó Péter*ben egy falusi kupaktanácsot szólaltat meg. Mindez azt jelenti, hogy a magyar színészet első korszakában már megnyilvánult a törekvés színpadi művek írására. Az egykorú ujságtudósítások sokszor áradozva emlékeznek meg a magyarosított darabok hatásáról, s elképzelhető, hogyha több eredeti magyar darabjuk van színészeinknek, nemcsak erkölcsi, hanem anyagi sikereik is nagyobbak lettek volna, és színészetünk első korszaka talán nem is ért volna ilyen tragikus véget.

Fel kell hívnunk a figyelmet még arra is, hogy a műsorban olyan darabok is találhatóak, amelyek előző átdolgozásban iskolai drámajátékkul szolgáltak. Így az *Artaxerxes*, *Kongrio*, *Krémes*, *Tornyos Péter*. Íróink közül Dugonics András még a Kelemen László társulatának bukása után is megmagyarosította Plautus egy vígjátékát — ez azonban sem előadásra, sem kiadásra nem került. A *Maenechmit* ültette át *Ikrek* címen szegedi

öldbe. Ez is csak azt a törekvést igazolja, hogy már felébredt írónk között a vágy a magyar színpadot magyar munkákkal ellátni.

Különös érdekessége a magyar műsornak a daljátékok előadása. Egyiket-másikat bizvást az eredeti magyar művek közé sorozhatnók, de sajnos egyiknek sem maradt meg a zeneanyaga, s így az eredetiséget bizonyítani, vagy ellenőrizni már nem lehet. A szövegkönyv pedig minden esetben németül előadott darabból készült. Annyit tudunk, hogy a *Lantosok* vígopera zenéjét csak részben szerezte Reymann Ferenc; a *Pikkó Herceg* teljes zenéjét Chüdy József írta, s valószínű, hogy a zenéje eredeti volt, mert *Prinz Schnudi* vígjátékából készített *Die Belagerung von Ipsilon* opera csak 1805-ben került színre a német színpadon — egyébként is több olyan darabhoz írtak kísérő-zenét, amelyeket a német előadásokon zene nélkül mutattak be. Összesen 31 olyan darabot adtak elő Kelemen László színészei, amelyek sikerét még a magyarországi német színpadok nem próbálták ki.

Figyelemmel arra, hogy 167 előadott darab közül csak tíz tekinthető eredetinek, 32 darabot bár német közvetítéssel, de a hazai színpadok közvetlen befolyása nélkül, 13 darabot pedig más idegen hatás alatt adtak elő, s mindössze két darab (*Lajos és lovásza*, *Mindenhez kapkodó*) az, amelynek származása ezidő szerint ismeretlen: 112 darabról mutatható az ki, hogy közvetlen a hazai német színpadok befolyása alatt kerültek előadásra Kelemen László színpadán.

Az első magyar színházi előadás napjával ugyan 1790 október 25-ét kell tekintenünk, a magyar játérend kialakulását mégis csak 1792 május 5-től kell számítani. A játérendben 84 olyan darab fordul elő, amelyet ezen időpont (1792) előtt adtak elő a német színészek, s csak 37 olyan darab van, amelyeket 1792 január 1. után mutattak be. A magyar színészek tehát műsorukat javarészből oly darabokból állították össze, amelyeket a német színpadokon már «lejátszottak». 1792-ben 2 darabot, 1793-ban 4 darabot mutattak be annak német előadása előtt, az 1792-ben előadott német művek közül egyet még ugyanazon évben, 6-ot 1793-ban, míg az 1793-ban előadott német művek közül mindössze 3-at 1794-ben, az 1794-ben előadott német darabok közül kettőt még az évben mutattak be színészeink. E számbeli adatok azt mutatják, hogy 1792—3-ban a műsor újabb, kívánatosabb és versenykéesebb akart lenni a német színpadokkal szemben, míg végül is lanyhulás következett be. Ebből a körülményből önként szűrődik le az a gondolat, hogy a magyar színpad, bár nagy erőfeszítéssel, de mégis arra törekedett, hogy műsorát lehetőleg függetlenítsé a hazai német játérendtől. Ez a törekvés inkább ösztönös, mint tervszerű volt, hiszen a nyíltan bevallott tervet minden esetre meggátolták volna a német színingazgatók és a német színészetet pártoló Helytartó Tanács urai. Nemzeti szempontból azonban ez az ösztönszerűség mégis sokat jelentett.

A német játérendtől való függetlenítési törekvés adta az első lökést nemzeti drámairodalmunknak. Íróink ugyan még egy ideig tétován szemlélődtek az előttük alig taposott úton, de azután megindultak rajta. A német színészet és a német drámairodalom a nyugati műveltség hatását és térfoglalását jelentette, de felébresztette a nemzeti művelésére irányuló szándékot, s valóban évtizedről-évtizedre előrehaladva; mindinkább növekedett számban és értékben a magyar drámairodalom.

Az első magyar műsor vizsgálatánál számításba vettem a pesti és budai 468 előadási napot, 3 valószínű kecskeméti előadást, 13 ismert szegedi játéknapot, 1 lehetséges hártfai előadást és a nagyváradi ismert jegyzék 21 darabját egy-egy előadási napnak számítottam: így 506 játéknappal eredményét tartalmazza a jegyzék. Az előadások naplójegyzékét tanulmányozva érdekes megállapításokat tehetünk. Az előadott darab rendszerint csak egyszer került színre egy hónapban s csak ritkán kétszer, még ritkábban háromszor. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a játékkrendet a bérletek szerint alakították, s a bérlőket nem akarták ugyanazon darab többszöri bemutatásával terhelni. Ugyanabban a hónapban a második előadást mindig bérlet-szünetben tartották.

Érdekes megállapítás az is, hányszor adták elő az egyes darabokat, ebből azonban csak óvatosan lehet a darabok sikerére következtetni, hiszen a pesti bukás utáni évekből csak a szegedi játékokat ismerjük műsor és nap szerint s az azelőtti és azutáni játékkrendek pontos adatai még ma is felderítetlenek. Az eredmény a következő: 1-szer került színre 41 darab, 2-szer 44 darab, 3-szor 22 darab, 4-szer 19 darab, 5-ször 11 darab, 6-szor 10 darab, 7-szer 13 darab, 8-szor 1 darab (*Talált gyermek*) 9-szer 3 darab (*Emberggyűlés, Házasságszerző prókátor, Igazházi*), 12-szer 1 darab (*Pikkó herceg*).

Az előadott drámák jegyzéke.

A magyar cím után zárójelben a darab ismert eredeti, illetőleg német címe, a műfaj jelzése (*éj* = érzékenyjáték, *szj* = szomorújáték, *vj* = vígjáték), a felvonások száma, az író és fordító (*i* és *f*) neve, a bemutató és az azt követő magyar előadások napja; gondolatjel után az összes magyar előadások száma. A pesti-budai német előadások napját *N.*, a pozsonyiét *P.*, a soproniét *S.* betű után közlöm. A pesti és budai magyar előadások napját betűjel nélkül, a Nagyváradiakat *NV.*, a szegedieket *SZ.* betűkkel jelöltem. A német bemutató előadások napját zárójelben közöltem a magyar előadások előtt vagy után a szerint, ahogy azok a magyart előzték, vagy követték.

A darabcím elé tett * azt jelenti, hogy a magyar darab előbb került színre, mint eredetije a magyarországi német színpadon, a ** pedig azt, hogy az eredetijét nem játszották nálunk a német színpadokon; az eredeti darabokat a cím előtti E., az ismeretlen származásúakat a ? jelzi.¹

¹ A jegyzék készítéséhez használt forrásművek:

Bayer József: *A nemzeti játékszín története*. I—II. 1887.

U. az: *A magyar drámairodalom története*. I—II. 1897.

U. az: *Shakespeare drámái hazánkban*. I—II. 1909.

Császár Elemér: *A német költészet hatása a magyarra a XVIII. században*. 1913.

Heppner Antal: *A pozsonyi német színművészet története a XVIII. században*. 1910.

Kádár Jolán: *A budai és pesti német színművészet 1812-ig*. 1914.

U. az: *U. az. 1812—1847*. 1923.

Lugosi Döme: *Kelemen László és az «Első Magyar Játzó Szini Társaság»* 1927.

Vatter Ilona: *A soproni német színművészet története 1841-ig*. 1929.

Irodalomtörténeti Közlemények. 1928. Gálos Rezső közleménye 79. i.

- Alzir, vagy az amerikaiánusok (Alzire)* vj. 5. i. Voltaire, f. Péczeli József, 93. XI. 22., 94. III. 8. — 2.
- Arany pereczek, vagy Macskási Julianna Szerémben* éj. 5. Dugonics András ismeretlen külföldi fró idegenből átültetett regénye után i. Endrődy János, 92. VI. 18., VIII. 26., 93. III. 2., 18., VII. 28., XII. 27., 95. VI. 22. — 7.
- Artaxerxes, vagy a hadi szükségre feláldoztatott* éj. 3. i. Metastasio, f. Eger-váry Ignác (P. 41.), SZ. 1800. V. 24. — 1.
- * *Asszonyi fortély, vagy férfiak jól megjegyeztétek, az (Frauenwitz oder Herrn Ihr merkts euch)* vj. 1. i. Schletter, f. Bodnár Antal, 94. I. 15., 95. IX. 4. (N. 1803. I. 10.) — 2.
- Asszonyi jacobita klub, az (Der weibliche Jacobiner Clubb)* vj. 2. i. Kotzebue, f. Sebestyén László (N. 92. VI. 10.), 93. X. 2. — 1.
- Álarcosok, az (Die Masken)* vj. 1. i. Arnstein¹ után Kotzebue, f. Ernyi Mihály (N. 94. I. 12.), 94. II. 17. — 1.
- Baranyi György gróf, két feleség férje (Ernst Graf von Gleichen)* éj. 5. i. Soden, magyarosította Károly Ferenc (P. 92. IV.), 94. IX. 3., XI. 3., 95. VI. 26. — 3.
- Barnhelmi Minna* l. *Katonaszerencse*.
- Bátori Mária (Ignez de Castro)* szj. 5. i. Soden, magyarosította Dugonics András után Rehák Józsefné Moor Anna (S. 75. P. 85. XII. N. 90., IX. 29.), 94. VI. 6., 17., VIII. 22., 95. II. 18., XI. 27. — 5.
- Becsületes paraszt és a nagyszívű zsidó, a (The rural probity. Der redliche Bauer und der grossmütige Jud, oder der glückliche Jahrtag)* vj. 3. i. angolból Pauersbach, f. Mérey Sándor (N. 91. XI. 6.), 94. II. 26. — 1.
- Becsületre tett fogadás, a (Das Ehrenwort)* vj. 4. i. Spiess, f. Léhner András (N. 91. VIII. 17.), 95. IX. 8., 19., 96. I. 4. — 3.
- E. Berénd, vagy a hitetlenség maga magát megbosszulja* vitézi szj. 4. i. Vida László, 94. X. 17., XII. 10. — 2.
- Berényi Jolanta, vagy Kun László (Elfride)* szj. 5. i. Bertuch, magyarosította Dugonics András után Rehákné Moor Anna (N. 83. VI. 30.), 95. XI. 13. — 1.
- Bécsi ruha, a (Das Kleid aus Lyon)* vj. 4. i. Jünger, f. Mérey Sándor (N. 87. XI. 4.), 94. IX. 10., X. 29. — 2.
- Bohó Misi de Hájás, l. Minden lépés egy botlás.*
- ** *Bosszúkívánásból lett haramia (Der Räuber aus Rachsucht)* vj. 3. i. Hensler, f. Mérey Sándor, 96. I. 15. — 1.
- E. Buda és Attila* szj. 3. i. Demeter János, 95. VIII. 24., IX. 18. — 2.
- Csalárd a szén, vagy a kellemes férj (Der lieberliche Ehemann, oder der Schein betrügt)* vj. 5. i. Brandes, f. Kovács Ferenc (P. 79. IV. 24., N. 89. V. 5.), 93. IV. 17., V. 10., VII. 22., 94. VI. 30., XI. 28. — 5.
- ** *Csapó Péter (Peter Zapf, oder die Schatzgräber)* vj. 4. i. Stephanie, magyarosította Kelemen László 92. VIII. 5., 28., 93. V. 17., IX. 30. — 4.

¹ Kádár Jolán i. m. szerint a szerző neve Bernstein.

² Ez az eredeti darab előadása volt a pesti német színházban. P. 76° XII. a hasonló című Klingner darabot játszották.

- ** Cserei Krisztina, vagy a menyasszony és vőlegény egy személyben** (*Der Bräutigam und Braut in einer Person*) vj. 3. i. Stephanie ?, f. Gindl József, 95. X. 28., XI. 25. — 2.¹
- Csőrgősapka, vagy a jöttvő zarándok** (*Der wohlthätige Derwisch, oder die Schellenkappe*) vígopera 3. i. Schikaneder, f. Szerelemhegyi András, zene Henneberg, hangszerelte Csermák Antal (N. 93. VIII. 12.), 95. VI. 9., 15., 24., IX. 28., XI. 30., 96. II. 21., III. 14. — 7.
- Cziane és Liziás, vagy a szerencse játéka** (*Cyane ou les jeux du destin* című regény után) vj. 3. i. Sághy Ferenc, zen. Reymann Ferenc, 95. VIII. 26., 96. III. 16. — 2.
- ** Deákos leány, vagy a tudomány többet ér a szépségnél** (*Das lateinische Mädchen, oder Wissenschaft geht vor Schönheit*) vj. 3. i. Goldoni után Schröder, f. Ungvári János, 92. IX. 11., 19., XI. 11., 93. II. 1., V. 24., X. 11., 95. VII. 3. — 7.
- E. Elszegényedett nemes ember** vj. 4. i. Pálóczi Horváth Ádám, 94. IV. 23. — 1.
- Embergyűlölet és megbánás** (*Menschenhass und Reue*) éj. 5. i. Kotzebue, f. Kóré Zsigmond (N. 90. IV. 6.), 92. V. 31., VI. 8., 28., IX. 22., 93. I. 4., III. 8., VI. 10., 94. III. 8., 95. VIII. 28. — 9.
- Eraszt, vagy a becsület Uti lator** (*Erast*) éj. 1. i. Gessner, f. Kazinczy Ferenc, 93. I. 7., VII. 31., X. 2. — 3.
- Erőszak és jutalom, vagy így szokott néha lenni a vidéken** (*Liebrecht und Hörwald, oder so gehts zuweilen auf dem Lande*) éj. 3. i. Eckartshausen, f. Sehy Ferenc (N. 93. II. 25.), 94. I. 12., II. 19., IV. 11., XI. 24. — 4.
- Erőszak és történet, vagy a megcsalatozott szökevények** (*Der Strich durch die Rechnung*) vj. 4. i. Jünger, f. Ungvári János (P. 84. XII. 26. N. 86. IX. 21.), 93. IV. 22., V. 9., VI. 24., X. 18., 94. X. 10., 95. XI. 20. — 6.
- Essex gróf** (*The earl of Essex. Graf Essex, oder die Gunst des Fürsten*) szj. 5. i. ifj. Banks John, f. Osváld Zsigmond (P. 74. XI. 8. N. 86. V. 20.), 93. IX. 4., 23. — 2.
- Etelka, vagy a megszorított ártatlanság** szj. 3. i. Dugonics András regénye után Soos Márton, 93. IX. 11., 20., XI. 11., 94. II. 10., VIII. 12. — 5.
- Etelka Karjelben** éj. 5. i. Dugonics András,² 94. VIII. 15. — 1.
- Fejedelem titkos utazása, vagy az inkognitó, a** (*Das Inkognito oder der Fürst auf Reisen*) vj. 4. i. Ziegler, f. Mérey Sándor (N. 93. IV. 13., S. 93. XII. 20.), 95. III. 4., 27., VI. 17., XI. 4. — 4.
- ** Fernando és Járíko, (Inkle und Yariko)** énekes játék 3. Gellert meséje után i. Gleich, zen. Kauer Ferdinand, f. ?³ NV. 1800., SZ. 1800. V. 11. — 2.
- Félenk hadét, vagy mikor szeretnek a bécsiek katonák lenni, a** (*Der Furchtsame*) vj. 3. i. Hafner és Frenck, f. Kornéli József (N. 89. X. 26.), 94. V. 28., 96. II. 5. — 2.
- E. Filozofus, a** vj. 5. i. Bessenyei György, 92. VI. 4., 9., 93. VII. 10. — 3.

¹ Kotzebue hasonló c. darabját S. 1828. II. 14.

² Shakespeare *Vihar és Tél* rege c. darabjainak felhasználásával.

³ A meséből írt 1 felv. tragédia, N. 83. IV. 1.

- Formenterai remete, a (Der Eremit aus Formentera)* vj. 3. i. Kotzebue, f. Verseghy Ferenc, 93. X. 28., XII. 16., 94. II. 7., VII. 28., 95. IX. 2., NV. 1800. — 6.¹
- ** *Garabanczai, vagy inas, atya és nász, mind egy személyben (Krispin als Kammerdiener, Vater und Schwiegervater)*, vj. 3. i. Romanus, f. Kelemen László, 92. VII. 19., VIII. 25., 93. IV. 10., 25., 94. II. 27. — 5.
- Gavallér és a dáma, vagy két egyforma nemes lélek, a (Il Cavaliere e la Dama)* vj. 3. i. Goldoni, f. Mátyási József, 94. VII. 9., IX. 24. — 2.
- Gazdasszony, vagy megfizet az öreg harang (Die Wirtschafterin, oder der alte Tambour bezahlt alles)* vj. 2. i. Stephanie, f. Kelemen László (P. 71. N., 87. XII. 8.), 92. V. 17., 28., 93. I. 28., XII. 11. — 4.
- Gályarab, I. Ujmódi gonosztevő.*
- Gonoszság nélkül való tévelygés (Verirrung ohne Laster)* éj. 5. i. Beck Henrik, f. Mérey Sándor (N. 94. VI. 3.), 95. II. 4., III. 6., 96. I. 8. — 3.
- Gyapai Márton, vagy a feleségét féltő gyáva lélek (Sganarelle)* vj. 3. i. Molière, f. Simai Kristóf, 93. IV. 5., 19., SZ. 1800. V. 26. — 3.
- Gyermekek fenytéke, vagy a testamentum (The London prodigal. Die Kinderzucht, oder das Testament. Londoni tétkozló)* vj. 4. i. angol után Schröder, f. Kelemen László (Bécs, 81. P. 86. III. 2. N. 86. V. 9.), 93. VI. 21., VII. 12., IX. 23., 94. V. 30. — 4.
- Gyűrű I. része, vagy titkos összejövetel (Constant couple. Der Ring)* vj. 3. i. Farquhar és sir Harry Wildair után Schröder, f. Láng János (P. 86. III. N. 86. IV. 30.), 96. II. 17. — 1.
- Gyűrű II. része, vagy az izékeny által választott házasság következtése, (Der Ring II.)* vj. 4. i. Farquhar és Wildair után Schröder, f. Láng János (N. 91. III. 17.), 96. III. 4., 28. — 2.
- * *Halotti tor, vagy tiszta fehérben, nem feketében (Alles weiss und nicht schwartz oder Trauerschmaus)* vj. 3. i. Hensler, f. Ernyi Mihály, 93. X. 21., XII. 4., 94. II. 3., 95. II. 28., 96. I. 27. (P. 97. II. 18.) — 5.
- Hanno, vagy a felcserélt gyermek, (Hanno Fürst in Norden)* szj. 5. i. Beck, f. ?, (N. 89. XII. 26.) NV. 99. — 1.
- Havasi juhászleány, a (Die adeliche Schäferin)* vígopera 2. i. Da Ponte és Girzik, f. Kócsi Patkó János, zen. Gualielmi. (N. 91. I. 20.) NV. 1800., SZ. 1800. V. 27. — 2.
- Háladatos fű, a (Der dankbare Sohn)* vj. 1. i. Engel, f. Ernyi Mihály, (N. 83. I. 8.), 94. XII. 9., 95. I. 19. — 2.
- Hármasok, a (Die Drillinge)* vj. 4. i. Bonin, f. Mérey Sándor, (N. 90. X. 3.) 95. XI. 23., 96. I. 1. — 2.
- Házasságszerző prókátor (Die Liebe nach der Mode, oder der Eheprokurator)* vj. 5. i. Bretzner, f. Gindl József (N. 90. I. 5.) 92. VIII. 20., 27., IX. 15., XI. 10., 93. II. 6., VI. 26., 94. VI. 4., X. 27., 95. XI. 9. — 9.
- ** *Házi orvosság, vagy így kell a nyakas asszonyokat megbaboláznai (The devil to pay. Die verwandelten Frauenzimmer)* vj. 3. i. Coffey után Weisse, magyarosította Simai Kristóf, 93. VIII. 9., 28., 94. I. 22., X. 24., SZ. 1800. V. 15. — 5.

¹ Opera 2. felv., zen. Ritter ? N., 91. XII. 9.

- E. *Hunyadi László*, szj. 5. i. Lakos János, 94. X. 13., XI. 10. — 2.
- Igazházi, vagy a polgármester (Der Bürgermeister)* vj. 3. i. gróf Brühl, f. Simai Kristóf (P. 85. VII. 20., N. 86. I. 12.), 90. X. 25., 27., 92. V. 26., VI. 5., VII. 26., 93. I. 9., VI. 9., 94. VI. 21., 96. II. 10. — 9.
- ** *Igazság temploma, (Der Tempel der Wahrheit)* előjáték táncokkal 1. i. Meyer Frigyes, f. Mérey Sándor, 96. III. 9., 18. — 2.
- Igy fogják az egeret, vagy az egyiptomi út (Die Mausfalle, oder die Reise nach Egypten)* vj. 3. i. Spiess, f. Aszalai János (P. 86. XI. 30., N. 87. IV. 10.), 95. II. 11., III. 18., XII. 23. — 3.
- Inas, atya és nász egy személyben, l. Garabanczai.*
- Indusok Angolországban (Die Indianer in England)* vj. 3. i. Kotzebue, f. Ihász Imre, (N. 90. VII. 9.) 94. III. 2., IV. 12., VIII. 18., 96. I. 18. — 4.
- Iskolai tudós, az (Der Schulgelehrte)*, vj. 2. i. Coffey után Schröder, f. Láng János (N. 83. VIII. 16.), 93. XII. 11., 94. I. 15., VII. 23. — 3.
- Imeretlen atyafi, egy háznépnek lerajzolása, az (Der Vetter von Lissabon)* éj. 3. i. Schröder, f. Kelemen László (N. 86. IV. 20.), 93. X. 16. XI. 25., 94. V. 21. — 3.
- Jaques Spleen, vagy ugyan jó, hogy tegnap föbe nem löttem magam (Jack Spleen)*, vj. 1. i. Dyk János, f. Kóré Zsigmond (N. 89. IX. 10.), 92. VII. 8., VIII. 24., 93. I. 28., IV. 24., 94. XII. 12. — 5.
- Jószivű mezei gazda, a (Der redliche Landmann)* vj. 5. i. Goldsmith után Schikaneder, f. a színtársulat tagjai (N. 92. VI. 25.), 95. IX. 21., 23., XII. 16. — 3.
- Juliska, vagy leányok vegyetek példát (Julchen, oder liebe Mädchen spiegelte euch)* vj. 5. i. Huber Ferenc, f. Mérey Sándor (N. 93. XI. 19. S. 93. XII. 20.), 95. XII. 18. — 1.
- Katonaszerecsse (Minna von Barnhelm)* vj. 5. i. Lessing, f. Ráth Pál (P. 70. N. 78.), 92. VII. 29., VII. 31., 93. II. 3., VII. 24. — 4.
- Kártyás, a (Der Spieler)* éj. 5. i. Iffland, f. ?¹ (N. 98. IX. 22.) NV. 99. — 1.
- Kettősök, a (Die Zwillinge)* szj. 5. i. Klinger, magyarosította Ihász Imre (N. 86. I. 21.), 94. IV. 25., V. 12., 95. VIII. 19. — 3.
- Két feleség férje, l. Baranyi György.*
- Két mostohaafi, vagy az erkölcsös nevelés nemes sziveket szül, a (Die Stiefsöhne, oder die Macht der Kindesliebe)* éj. 2. i. Seidel, f. Gvadányi János (N. 93. IX. 9.), 95. V. 27. — 1.
- Két úr szolgája (Il servitore di due padroni. Der Diener zweier Herren)* vj. 3. i. Goldoni után Schröder, f. Sághy Ferenc (N. 89. VIII. 16.) NV. 99. — 1.
- ** *Kiki saját háza előtt seperjen (Jeder fege vor seiner Thüre)* vj. 1. i. franciából Schneider L., f. Szomor Máté, 92. VII. 22., VIII. 24., XI. 13., 93. I. 7., II. 8., VII. 31., 94. XII. 9. — 7.
- Ki légyen ő? (Foundling. Wer ist Sie?)* vj. 3. i. Moor Edward után Schröder, f. Boér Sándor (N. 90. VIII. 7.), 95. V. 18. — 1.
- Kismartoni zsidó lány (Das Judenmädchen in Prag)* vj. 3. i. Hensler, f. Mérey Sándor (N. 93. VIII. 29.), 96. II. 12. — 1.

¹ Renegard hasonló című darabját P. 75. II. 12.

- Klementina, vagy a testamentum (Clementine, oder das Testament)* szj. 5. i. Gebler báró, f. Hatvani István (P. 71. N. 81.) 92. V. 10., VI. 2., 93. III. 1., X. 25. — 4.
- Kolduló deák, vagy az égháboru, a (Der Bettelstudent, oder das Donnerwetter)* vj. 2. i. Cervantes után Weidmann, f. Ungvári János (N. 83. III. 1.), 93. II. 8., IV. 24., VIII. 30., 94., II. 17., VII. 23., XII. 17. — 7.
- Komárom állapota a VIII. században, 1. Tongor.*
- Komáromi néviekék. 1. Pestre vándorolt szabólegény.*
- Kongrio, vagy a hajdani furcsa vetélkedés (Rusticus imperans)* vj. 3. i. Szentés Zsigmond után Károly Ferenc., 93. III. 20., 30., IV. 12., 94. VIII. 6. — 4.
- Krémes, vagy a megjátszottatott öreg (Chremes)* vj. 3. i. Plautus, magyarsította Horváth János, 93. V. 1., VI. 1., X. 23. — 3.
- Kun László 1. Berényi Jolanta.*
- Különös nagybátya, vagy véletlen házasság, a (Der seltene Onkel)* vj. 5. i. Ziegler, f. Kelemen László (P. 93. I. 10., N. 93. VI. 23.), 95. VI. 19. — 1.
- ? *Lajos és lovásza* vj. 5. i. ?, f. ?. NV. 99. — 1.
- Lanassa (La veuve de Malabar. Lanassa)* sz. 4. i. Le Mierre után Plümicke, átdolgozta Kotzebue, f. Kazinczy Ferenc (N. 90. X. 27.), 93. V. 20., VI. 14., IX. 6., XI. 29., 94. X. 3., 95. XII. 14. — 6.
- ***Lantosok, vagy a víg nyomorúság (Die Lyranten)*, vígopera 3. i. Schikaneder, f. Szerelemhegyi András, zen. részben Reymann Ferenc. 93. XII. 18., 31., 94. II. 12., IV. 2., 95. I. 21., V. 6., 96. III. 2. — 7.
- Lassú víz partot mos (Rule a Wife and have a Wife. Stille Wasser sind betrüglich)* vj. 4. i. Beaumont és Fletcher után Schröder, f. Kelemen László (N. 86. XII. 2.), 94. X. 22., 95. I. 16., VI. 12. — 3.
- Lauzus és Lidia (Lausus und Lydie)* szj. 3. i. idegen eszme után fegyverneki Vida László, 94. V. 19., VI. 13. — 2.¹
- Lear király, 1. Szabolcs vezér.*
- Leányragadás, a (Die Entführung)* vj. 3. i. Jünger, f. Károly Ferenc (N. 92. VIII. 31.), 93. XI. 27., 94., I. 8., III. 24., 95., VIII. 31., 96., II. 15. — 5.
- Macskási Julianna, 1. Arany perezcek.*
- Magokhitt filozófusok, a (Die eingebildeten Philosophen)* vígopera 3. i. Stephanie, f. Szerelemhegyi András, zen. Paesiello. (N. 90. V. 18.), 93. IX. 27., XI. 13., 94. I. 27., 95., II. 27. — 4.
- Magyar háznak atyja, vagy a háznép, a (Der deutsche Hausvater)* éj. 5. i. Gemmingen és Hornberg, f. Kelemen László (N. 93. III. 11.), 94. IX. 19., XI. 5. — 2.
- Makfalvy Anna (Klara von Hocheneichen)* vitézi éj. 5. i. Spiess, magyarsította Ihász Imre. (N. 91. I. 1.), 94. VII. 27., 95. III. 20., IX. 9. — 3.
- E. Mátyás király, vagy a nép szeretete a jámbor fejedelmek jutalma* éj. 3. Szentjóni Szabó László, 93. VII. 3., VIII. 11., 25., 94., IX. 26., SZ. 1800., V. 25. — 5.

¹ Azonos című tragikus ballet N. 93. IV. 21.

- Megbosszult feleségrablás, vagy a XIII. század éktelelségei, a (Rache für Weiberraub)*, vitézi szj. 5. i. Ziegler, magyarosította Mérey Sándor. Zenével (N. 91. VII. 8), 95., VI. 13., 96. II. 26. — 2.
- Menyasszony és völegény egy személyben, I. Cserei Krisztina.*
- * *Merész Károly, vagy a megbosszult ártatlanság (Karl der Kühne)* szj. 5. i. Sonnens, f. ? 92. IX. 17., 93. III. 22. (N. 1804. II. 20.). — 2.
- Merop (Merope, oder die Stärke mütterliche Liebe)* szj. 5. Voltaire után Gotter, f. Péczeli József (P. 78. N. 91. III. 27.), 94. I. 20., II. 21., VI. 20., XII. 5. — 4.
- Minden lében kanál, vagy a mókus (Er mengt sich in alles)* vj. 5. 1. Centlivre után Jünger, f. Aszalai János. Zenével. (P. 93. XI. N., 94. XII. 19.), 95. V. 11., VIII. 12., X. 2., 31. — 4.
- Minden lépés egy botlás, vagy Bohó Misi de Hájás (She stoops to conquer. Irrtum in allen Ecken)* vj. 5. i. Goldsmith után Schröder, f. Aszalai János (P. 86. III. N., 93. IX. 14.), 95. II. 9., XII. 30. — 2.
- ? *Mindenhez kapkodó, a* vj. 3. i. ? NV. 99. — 1.
- Minister, a (Der Minister)* éj. 5. i. Gebler báró, f. Seelmann Károly (P. 71. N. 87. IV. 12.), 93. VI. 28., VIII. 21. — 2.
- Módi szeretők, vagy milyen férjet kell választani?, a (Der Liebhaber nach der Mode, oder wie soll man für sich einen Mann wählen?)* vj. 5. i. Heufeld Ferenc, f. Kelemen László (P. 74. XI. 20.), 94. II. 4., IV. 30., 95. II. 6. — 3.
- E. *Mohácsi veszedelem* szj. 5. i. Ihász Imre. Zenével. 95. VI. 29. — 1.
- Montroz és Amália (Montrose und Surrey)* szj. 5. i. Diericke. f. ? (N. 81.) NV. 99. — 1.
- Mostoha anya, a (Die Stiefmutter)* vj. 5. i. ? f. ? (N. 86. XII. 29.) NV. 99. — 1.
- Murányi Vénus, I. Szécsi Mária.*
- ** *Muszka katona, vagy a virtuoza leány (Der Soldat aus Cherson)* vj. 3. i. Hensler, f. Sehy Ferenc. 94. I. 3., 95. I. 26. — 2.
- E. *Nagyválti komédia* vj. 1. i. ? NV. 99. — 1.
- Nap szüzei, a (Die Sonnenjungfrau)* éj. 5. i. Kotzebue után gróf Soden, f. Károly Ferenc, zen. Reymann Ferenc (N. 91. VIII. 3.), 94. III. 19., IV. 28., IX. 12. — 3.
- Nemes hazugság, a (Die edle Lüge)* éj. 3. i. Kotzebue után gróf Soden,¹ f. Gindl József, 93. I. 23., II. 23., VI. 12., 94. III. 22. — 4.
- Névtelen szerető, a (Der Liebhaber ohne Nahme)* vj. 5. i. Gotter és Genlis, f. Ajkai Pál (P. 85., N. 91. VII. 26.), 94. X. 6., XI. 14., 96. I. 20. — 3.
- Obester, vagy a hűség jutalma, az* éj. 5. i. Marmontel, magyarosította Boér Sándor, zenével, 95. VII. 31. — 1.
- ** *Órajáráshoz alkalmazkodó ember, vagy a rendtartó házigazda, az (Der Mann nach der Uhr)* vj. 2. i. Hippel, f. Baresay László, 95. V. 27. — 1.
- Ország András, egy különös ember (Bruder Moritz, der Sonderling)* vj. 3. i. Kotzebue, f. Ungvári János (N. 92. I. 7.), 93. IX. 16., XI. 14., 94. III. 15., 95. IX. 14. — 4.
- ** *Orvosdoktor* vj. 1. i. ? f. Hatvani István, 92. VII. 8., VIII. 8. — 2.

¹ Kotzebue eredeti vj. 1. N. 92. VII. 10.

- Othello, a velencei szerecsen (O., oder der Mohr von Venedig)* szj. 5. 1. Shakespeare, németből f. Kelemen László. Zenével (P. 74. XI. 19.), 95. VI. 3., Kecskemét 96. VI. — 2.
- ** *Ozmondok, vagy a két helytartó (Die Osmonde, oder die beiden Statthalter)* éj. 5. i. báró Gebler, f. Kazinczy Miklós, 93. III. 16., IV. 18., VIII. 14., 94. III. 29. — 4.
- Papagály, a (Der Papagey)* éj. 5. i. Kotzebue, f. Rudnyánszkyné Kemény Anna Mária bárónő. Zenével. (N. 92. VIII. 24.), 94. III. 28., IV. 11., VII. 4., 95. III. 25., 96. I. 13., NV. 1800., SZ. 1800., V. 13. — 6.
- ** *Pesti vásár* vj. 2. i.?, f. Hatvani István, 92. IX. 6., XI. 12. — 2.
- ** *Pestre vándorolt szabólegény, vagy Komáromi nénikék (Die reisenden Komödianten)* vj. 3. i. Hafner után Perinet, f. Ernyi Mihály, 94. I. 29., III. 1., V. 2., 95. I. 7. — 4.
- Pikkó herceg és Jutka Perzsi (Prinz Schnudi und Prinzessin Evakathel)* vígopera 2. i. Hafner Fülöp, f. Szalkay Antal, zen. Chudy József,¹ 93. V. 6., 13., VI. 5., VII. 15., VIII. 27., XI. 1., 94. I. 6., IV. 5., X. 20., 95. I. 5., V. 29., 96. I. 29. — 12.
- Pikszis, a (Das point d'honneur, oder die Tabaksdose)* vj. 2. i. Olufsen után Seipp, f. Láng János (P. 86. XII. 17., N. 89. V. 26.), 95. IX. 4. — 1.
- Polgári szerencse (Das Bürgerglück)* éj. 3. i. Babo, f. Varsányi Ferenc² (P. 92. VII. 21., N. 92. VIII. 4.), 93. IX. 25., 94. IX. 5. — 2.
- Politikus csizmadia, a (Der Politische Kannegiesser)* vj. 5. i. Holberg után?, f. Péczeli József (N. 87. IX. 1.), 93. IV. 3., 7., 15., VI. 6., IX. 9., 94. V. 16., 96. II. 24. — 7.
- Postakocsisok, vagy a menyasszony nélkül való lakodalom, a (Die Postknechte, oder die Hochzeit ohne Braut)* vj. 5. i. Schikaneder, f. Sághy Eerenc (P. 92. IX., N. 93. V. 3.), 93. V. 27., VI. 3., VIII. 5., 94. I. 17., VIII. 5. — 5.
- Predikátum, vezetéki név (Das Praedicat, oder der Adelsbrief)* vj. 3. i. báró Gebler, f. Rudnyánszkyné Kemény Anna Mária bárónő (P. 72.), 94. XII. 3., 95. I. 2. — 2.
- Prókátor és a paraszt, a (Der Jurist und der Bauer)* vj. 2. 1. Rautenstrauch János, f. Aszalai János (P. 73., N. 83. II. 13.), 94. XI. 26. — 1.
- Pusztai sziget, a (Die wüste Insel)* éj. 1. i. Metastasio, f. Rudnyánszky Karolina bárónő (N. 83. V. 1.), 94. XII. 12., NV. 1800. — 2.
- Ravasz asszony, vagy a paróka, a (Die Perücken, oder der Diener ist klüger als der Herr)* vj. 1. i. Goldoni, f. Mérey Sándor,³ 93. VIII. 3., X. 14. — 2.
- Rágalmazók, a (Die Verleumder)* szj. 5. i. Kotzebue, f. Domokos Jakab (N. 97. VII. 6.), NV. 99. — 1.
- III. Richard, I. Tongor.
- Romeo és Julia (R. and Juliet)* szj. 5. i. Shakespeare, Weisse átdolgozása után f. Kun Szabó Sándor (P. 71., N. 83. II. 18.), 93. III. 13., 15., V. 15., X. 4., 94. X. 8., Kecskemét 96. VI. — 6.

¹ A vj. N. 92. II. 15. — Ebből készült *Die Belagerung von Ipsilon* opera 2. i. Perinet, zen. Müller, N. 1805. VII. 19.

² Előadták *Polgári boldogság* címmel is.

³ Spiess? átdolgozásában N. 86. II. 18.

- * *Salavári Jankó, vagy a falusi vőlegény (Hans Klachel, oder der Bräutigam von Prelausch)*, vígopera 2. i. ? f. ? zene Tuczek, NV. 1800., SZ. 1800. V. 22. (Prága 97., N. 1802. XII. 15.) — 2.
- E. *Sallai cavallér, a* vj. 4. i. ? NV. 99. — 1.
- Sándor, vagy a természet és szerelem gyermeke (Raynold, oder das Kind der Natur und Liebe)* éj. 4. i. Eckartshausen Károly, magyarosította Ihász Imre (N. 90. VII. 2.), 94. V. 14. — 1.
- Sári a háladatos leány* éj. 2. esehből f. Ungvári János, 92. VII. 15., VIII. 15., 93. VI. 7. — 3.
- Siralmas lakodalom* vígopera 3. i. ?¹ NV. 99. — 1.
- Slenzheim generális (General Schlenzheim und seine Familie)* tábori éj. 4. i. Spiess után Plümicke és Brömel, f. Ihász Imre (P. 85. IV. 16.)², 94. IV. 9., VI. 2., X. 1. — 3.
- Sofia, vagy igazságos fejedelemasszony (Sophie, oder der gerechte Fürst)* éj. 5. i. Möller Henrik, f. Osváld Zsigmond (P. 77. VII. 30., N. 93. III. 19.), 94. VI. 25., X. 15. — 2.
- Stella*, dráma 5. i. Goethe, f. Kazinczy Ferenc (P. 77.), 95. II. 25., XII. 9. — 2.
- Subordináció, l. Valtron.*
- Süketnéma, vagy a passionátus pipás, a (Der Taubstumme. Taub und stumm, oder alles muss Tabak rauchen)* vj. 3. i. Hunnius Antal, f. Kornéli József (N. 91. IX. 24.), 94. VII. 18., IX. 8., XI. 19., 95., V. 12. — 4.
- * *Süket szerető, a (The deaf lover. Der taube Liebhaber)* vj. 2. i. Pilon Frederik után Schröder, f. Varsányi Ferenc, 93. X. 14., 95., I. 19. (S. 97. XII. 10.) — 2.
- Szabó és ennek fia (Der Schneider und sein Sohn)* vj. 3. i. Fuss Ferenc, f. Ernyi Mihály (N. 86. VIII. 1.), 95. XII. 11. — 1.
- Szabolcs vezér (King Lear)* szj. 5. i. Shakespeare, németből magyarosította Mérey Sándor (N. 86. IV. 18.), 95. IX. 22. — 1.
- * *Szegény kevély, vagy fenn az ernyő nincsen kas, a (Don Ranudo de Colibrados, oder Armut und Hoffart. — [Hoffahrt?])* vj. 5. i. Holberg után Kotzebue, f. Kornéli József, 93. X. 9., XI. 4., XII. 9., 94., V. 23., XII. 15., 95., II. 3. (S. 94. I. 27. N. 1809. I. 15.) — 6.
- Szegénység és nemes szív (Armut und Edelsinn)* éj. 3. i. Kotzebue, f. Ernyi Mihály (N. 95. VII. 21.), 96. II. 1., III. 11. — 2.
- Szegfalvy Ágnes (Adelheid von Wulfsingen)* éj. 3. i. Kotzebue, magyarosította Lakos János (N. 91. V. 5.), 95. I. 14., II. 21. — 2.
- * *Szerelem gyermeke, a (Das Kind der Liebe, oder Strassenräuber aus kindlicher Liebe)* éj. 5. i. Kotzebue, f. Verseghy Ferenc, 92. VI. 14., IX. 13., 93., VI. 19., IX. 13., 94., III. 12., VIII. 29., 95., XI. 18. (P. 92. XI. N. 93. III. 3.) — 7.
- Szerencsétlen alkancellár, a (Der Vicekanzler)* éj. 5. i. Kratter Frigyes f. ifj. Zsitvay Ferenc (89. VII. 8.), 93. III. 6., 9., 23., V. 8., VIII. 24., 94., I. 31., 95., V. 22. — 7.

¹ Talán Mozart: *Die Hochzeit des Figaro* c. 2. vígoperájának változata magyarosítással? N. 95. IX. 28.

² Spiess eredetijét, N. 87. XII. 28.

- E. Szécsi Mária, vagy Murányi Vénus vitézi éj. 5. i. Versegly Ferenc, 94. VI. 11. — 1.
- Sziget várának veszedeme, I. Zrinyi Miklós.
- Szokás megköti a józan érzést, vagy világ hangja és szív jóvolta (*Weltton und Herzensgüte*) vj. 4. i. Ziegler, f. Ernyi Mihály (N. 93. XII. 26.), 94. X. 31., XI. 7., 95., II. 13., III. 16., VII. 1., XII. 2. — 6.
- Szolgálatból kimaradt katonatisztek, vagy az állhatatosság és kétségbeesés, a (*Die abgedankten Officiere, oder Standhaftigkeit und Verzweiflung*) vj. 5. i. Stephanie, f. Kelemen László (P. 75. I. 10. N. 83. XII. 11.), 93. VII. 19., VIII. 15., XI. 8. 94., VII. 12. — 4.
- Szökött katona, vagy példa nélkül való fiú szeretet példája, a (*Der Deserteur aus Kindesliebe*) vj. 3. i. Stephanie, f. Ungvári János (N. 86. II. 8.), 93. VIII. 18., 23., X. 3., 94., VII. 12. — 5.
- Szövevény és szerelem (*Kabale und Liebe*) szj. 5. i. Schiller után Spiess, magyarosította Ihász Imre (N. az eredetét 86. II. 11. S. 94. VIII. 26.), 95. III. 13., XII. 28. — 2.
- Talált gyermek, a (*Das Findelkind*) vj. 5. i. gróf Brühl, f. Bárány Péter (P. 86. XI. 1. N. 87. IX. 6.), 92. V. 5., 19., VI. 11., IX. 9., 93., I. 14., IX. 18., 94., IX. 1., Kecskemét 96. VI. — 8.
- Természet és szerelem gyermeke, I. Sándor.
- Természet és szerelem küzködése, a (*Die Natur und Liebe in Streit*) szj. 5. i. d'Arien Bernát, magyarosította Ihász Imre (N. 87. XI. 12.), 94. III. 14., 31., IX. 29. — 3.
- ** Testvérek, a (*Die Schwester*) éj. 1. i. Goethe, f. Kazinczy Ferenc, 94. XII. 17., NV. 99. — 2.
- Testvérek között való ellenkezés, a (*Der Bruderzwist*) éj. 5. i. Kotzebue f. Láng Ádám János (N. 92. I. 7.), SZ. 1800., V. 28. — 1.
- ** Tette'ett beteg, vagy az igazi orvos, a (*Le malade imaginaire*) vj. 3. i. Molière, németből fordította Kelemen László, 92. V. 14., 20., VI. 16., 93., I. 16., VII. 1., 94., VII. 30. — 6.
- * Tékozló, vagy az elfajultság tüköre, a (*Die Lüderliche*) szj. 5. i. Bretzner Kristóf, f. Liptay Mária¹, 95. I. 23., III. 7. — 2.
- Tirolisi Sebestyén (*Der Tyroler Wastel*) vígopera 3. i. Schikaneder, zen. Haibel, f. ? (P. 96. III. N. 98. I. 20), Bártfa, 1801. V. 5. — 1.
- Tisztsegladás (*Der Chargen Verkauf*) éj. 1. i. Lederer József, f. Szabó József (N. 86. I. 8.), 92. VII. 22. — 1.
- Toldi Miklós (*Der Statthalter auf Corfu*) szj. 3. i. Christmann után Dugonics András, színre alkalmazta Rehákné Moor Anna (P. 86., IX. 2., N. 94., V. 17.) 94. VIII. 20., 95. VI. 10. — 2.
- Tongor, vagy Komárom állapot a VIII. században (*Richard III.*) szj. 3. i. Shakespeare, Weisse átdolgozása után magyarosította Mérey Sándor (P. 72., N. 86. XII. 31.), 94. VIII. 4., IX. 17., 95. VII. 8. — 3.
- Tornyos Péter (*Don Ranudo di Colibrados*) vj. 3. Holberg darabjainak felhasználásával magyarosította Illei János. Zenével,² 95. II. 16. — 1.

¹ Hasonló című Hensler darab S. 95. IX. 4.

² V. ö. *Szegény kevély* c. darabbal.

- Turi György az aranyarsarkantus vitéz (Tusnelda, oder der Ritter vom goldenen Sporn)* vitézi szj. 5. i. Voss, magyarosította Ihász Imre. Zenével. (N. 91. IV. 20.), 94. VIII. 27., 95. VI. 5. — 2.
- Tutorság alól felszabadult ifjú (Die Vormundschaft)* vj. 3. i? f? (N. 83. XII. 14.), NV. 99. SZ. 1800. V. 6. — 2.
- * *Tüzilárma, a (Der Feuerlärm)* vj. 1. i. Schikaneder, f. Varsányi Ferenc. 93. VI. 7. (N. 1824. II. 21.) — 1.
- Údvarbíró és a katonák (El alcalde de Zalamea. Der Oberamtmann und die Soldaten)*¹ vj. 5. i. Calderon után Stephanie, f. Krammer Boldizsár. (N. 81.) 95. VII. 4. — 1.
- Új emberi nem, az (The chapter of accidents. Glück bessert Thorheit, oder das neue Menschengeschlecht)* vj. 5. miss Lee után Schröder, f. Ernyi Mihályné Termetzky Franciska. (N. 90. VI. 29.) 95. IX. 16., 96. II. 19. — 2.
- Újmódi gonosztevő, vagy a gályarab (Honette criminal, ou l'amour filial. Der Galeerensclave)* éj. 5. 1. Fenouillott Falbaire, után az idősebb Stephanie, f. Aranka György. (P. 71. N. 81.) 93. I. 25., II. 20., V. 29., VII. 5., 94. VIII. 9., NV. 99., SZ. 1800. V. 7. — 7.
- ** *Unokagyermek, vagy nem mind kéményseprő az, aki fekete ruhában jár. (Der Schornsteinfeger)* éj. 5. i. Henster, f. Gindl József. 93. VIII. 2., IX. 2., XI. 20., 94. VII. 16., 96. III. 7. — 5.
- ** *Vájler és Alojzia (Weiler und Louise)* éj. 5. i. Monvel után Engelbrecht, f. Seelmann Károly. 92. IX. 26., 93. I. 30., II. 22., V. 22., XII. 6., 94. IX. 15. — 6.
- Valtron gróf, vagy a subordinatio (Der Graf von Walltron, oder, die Subordination)* vitézi j. 5. i. Möller Henrik után Meisl, f. Kónyi János. (P. 76. S. 78. VII. 10., N. 86. II. 4.) 92. VI. 13., VIII. 23., 29., 93. II. 27., VI. 4., 95. V. 20. — 6.
- Vashalmi Jerte (Mathilde Gräfin von Giessbach)* vitézi j. 5. i. Ziegler, magyarosította Léhner András. (N. 91. XI. 28.) 94. VII. 2. — 2.
- * *Vétkesek, a (Alle strafbar, oder die Mitschuldigen)* vj. 3. i. Goethe, átdolgozta prózába Albrecht, f. Kazinczy Ferenc. Zenével. 95. VIII. 5., IX. 11., 96. II. 8. (S. 95. IX. 4. N. 95. XII. 25.) — 3.
- ** *Zaide, egy asszony az ő valóságos szépségében, vagy a szerelmesek próbája,* vj. 3. i. Henster, f. Kelemen László. Zenével. 94. II. 14., III. 10., VIII. 11., XI. 12., 95. VII. 6., NV. 99. SZ. 1800. V. 20. — 7.
- Zarándokok, a (Die Pilger)* vitézi éj. 5. i. Ziegler, f. Léhner András² (N. 93. IV. 4.), 95. I. 30. — 1.
- Zászlótartó, vagy a hamis gyanu, a (Der Fähnrich)* vj. 3. i. Schröder, f. Kelemen László (N. 86. IV. 17.), 93. XI. 6., XII. 13., 94. V. 25., SZ. 1800. V. 21. — 4.
- Zondy György, vagy Drégely vár veszedelme (Zondy auf dem ungarischen Schlosse Drégel).* szj. 5. i. Gross, f. Pézely György (P. 84. VI. 11.), 95. VIII. 21. — 1.

¹ A későbbi fordítás címe: *A zalameai bíró.*

² *A Vashalmi Jerte (Mathilde Gräfin von Giessbach)* c. darab II. része.

- ** *Zrinyi Miklós, vagy Sziget várának veszedelme (Niklas Zrini oder die Belagerung von Sighet)* vitézi j. 3. i. Werthes, f. Csépn István. Zenével. 93. VIII. 20., 26., IX. 26., 94. I. 10. IV. 4., 96. I. 22. — 6.
- Zsugori, a telhetetlen fősvény ember (L'avare. Der Geizige)* vj. 5. i. Molière, németből magyarosította Simai Kristóf. (P. 85. XII. 15. és Zschokke átdolgozásában N. 1809. VII. 24.) 93. I. 11., 18., II. 11. III. 19., VIII. 7., 94. I. 24., VI. 16. — 7.

LUGOSI DÖME.

CZUCZOR GERGELY LEVELEI JEDLIK ANYOSHOZ.

1848 karácsonyára (pontosabban: december 21-én) jelent meg a Bajza József szerkesztette Kossuth Hírlapjában Czuczor Gergely *Riadója*. Czuczor újkor nem menekült a kormánnyal Debrecenbe, hanem Pesten maradt, pedig tudhatta, mi vár reá. Rövidesen Windischgrätz seregének bevonulása után, január 18-án, az esti órákban már börtönbe vetették, haditörvényszék elé állították, és 29-én már az ítélet is megvolt: hat esztendei várfogság vasban. Czuczor, aki talán nem is sejtette, mennyi fáradságába és könyörgésébe került a ferencendi gvardiánnak, hogy a halálos ítéletet elhárítsa róla, ennyire szigorú ítéletet sem várt. Fogsága első napjaiból maradt ránk (a bencések győri múzeumában) néhány levele, amelyeket sebtiben írt unokafivérének, Jedlik Ányosnak, a másik nagy bencés kortársnak; Jedlik ekkoriban a pesti egyetem tanára.

1.

Kedves Barátom!

Írj mindjárt a Főapátnak; az Istenre kérem, menjen Ő Felségéhez személyesen kegyelmet kérni számomra, mert hat évi várfogságra vagyok ítélve.

(Jedlik Ányos, egyetemi tanár úrnak).

Czuczor.

2.

Kérlek, jőj el holnap reggel hozzám, nyolcz óra után, mintegy fél órakor; házi ügyeimre nézve akarnék rendelkezni veled. Ne félj, nem compromittálód magadat, csak a Profózt keresd fel előbb a házban. Ha holnap nem jöhetnél, jőj holnap után.

Buda, febr. 3. 1849.

(Jedlik Ányosnak).

Czuczor.

3.

Intézkedések lakásomra és vagyonomra nézve.

1. A szállást fel kell mondani, de Sz. Györgyig lakhatik benne Szabó Alajos öcsém, vagy kit Te megbízhatol.

2. A 600 pengő forintról szóló utalványokat vedd magadhoz, s azon esetre, ha külföldre küldenének, add Pannonhegyére s kérd nevemben a Főapátot és Conventet, hogy időnként, míg börtönben leszek, élelmezésemre küldözzessék el.

3. Fehéruháimat és egyéb ruhanéműeket vedd magadhoz és óvd meg a romlás ellen, hogy ha az Isten kiszabadít, legyen mit vennem magamra.

4. Hátralévő díjamat vedd fel az Academia pénztárnokától s küldd vagy hozd el nekem Budára.

5. Ha tél év mulva ki nem szabadulnék, a Ferenczieknek hagyom (ha a Főpát nem ellenzi) nálok levő boraimat. (Imádkozzanak értem!)

6. Az ajtó között levő görömbább és finomabb vásznakot Szabó Emilia hugomnak adom.

7. Ha a fogságban meghalnék, a netalán hátramaradt kincstári pénzemet Érsekújváriban lakó négy testvérhugomnak adom (ha a Főpát kegyes lesz megengedni).

8. Husvét előtt jószágaimat el ne adjátok, se el ne hordjátok szállásomról. (Mert hát ha addig szabadulnék?!)

9. Az ablak melletti könyvtár alsó fiókjában balra fekvő *bougie* nevű orvosi eszközöket küldd el hozzám.

Isten áldjon valamennyünket.

Buda, febr. 3. 1849.

Czuczor Gergely.

(Jedlik Anyos úrnak).

4.

Kedves barátom.

Csak röviden írhatok. Úgy intézkedjél, hogy, ha lehet jószágom most még áruba ne bocsáttassék, mert bát ha meg lehet, hogy néhány hó múlva kiszabadulok s megengedik Pesten laknom?

1. A finomabb bútorokat vitesd magadhoz, a többit ha lehet a Ferencziék zárdájába.

2. A ruhaneműt, asztalruhát és ágybelit szinte vedd magadhoz s óvd meg a romlás ellen. Czuczor János öcsém ágybelijét kösse a leány külön lepedőbe.

3. Könyveim és írásaim tétessenek ládádba. Az Académiáéit Toldi ki fogja választani.

4. A fa és mángoló adassék el valakinek a házbeliék közül.

5. A maradék liszt legyen a tied.

6. A maradék bab, lencse, borsó legyen a szomszédasszonyé, Nagy Gábornéé.

7. A konyhaedények, ha helyek lesz, tétessenek le a Ferencziéknél, ha nem, adassanak el.

8. A borra vigyázzon Benjamin barátunk, mig utóbb nem rendelkezem róla.

9. Az asztali edényeket vedd magadhoz. Kár volna elprédálni őket.

10. A cselédem hátralévő bérét a bérkönyv szerint fizessd ki, s hordozkodás után küldd el.

11. Számomra küldj Budára *Csaplár Benedek* piarista tanárhoz e hónap vége felé 30, azaz harminc pengő forintot, ki majd átküldi azt nekem.

Ha valamit elfeledtem, végrehajtását saját belátásodra bízom.

A mit fogságom enyhítésére s rövidítésére tehettek, okosan tegyék meg. Én sorsomat, Istennek hála! békével tűröm.

Köszöntetem Bélát, Lojzít, Milit, Zlamálékat.

Isten áldjon meg bennünket.

Budayár mart. 21. 1849.

Öcséd

Gergely

szegény fogoly.

(T. cz. Jedlik Anyos egyetemi tanár úrnak *Pesten*).

5.

Kedves barátom,

veszély lebeg fejem fölött, lehet hogy a többi fogolylyal engem is elvisznek, azért könyörögnöm kell kegyelemért, és pedig mindjárt. Kérlek, légy ma 9-kor délelőtt otthon, és készülj elmenni Haynauhoz; együtt fogtok menni Leander, Samu és még egy két pap. A dolog vezetését, és előterjesztését Leander vállalta el. Tegnap a Gvárdián volt másod magával Haynaunál, ez szívesen fogadta őket, s megdicsérte, hogy részvéttel viseltetek másnak baja iránt, tehát nektek sincs mit tartani valami rosztól. Kérlek ne tagadd meg barátságos és atyafias kívánságomat,

Pest dec. 26. 1849.

barátod

Czuczor Gergely.

(T. cz. Jedlik Ányos, egyetemi tanár úrnak, *Helyben*).

Közli: GÁLÓS REZSŐ.

MAGYAR ÍRÓK LEVELEI GRÓF SZÉCHENYI FERENCHEZ.

(Első közlemény.)

Gróf Széchenyi Ferenc rendkívül nagyterjedelmű levelezését mindeddig csak részben dolgozták fel. Sebestyén Gyula *Gróf Széchenyi Ferencz levelezése könyvtári ügyekben* címen adott ki belőle szemelvényeket,¹ Esztégár László pedig Bartsay Ábrahámnak a grófhoz írott leveleit tette közzé.² A magyar germanisztika ugyan több figyelmet fordított Széchenyi hagyatékára, de természetszerűen inkább csak a külföldi vonatkozású levélananyagból közölt egyet-mást.³ Ezenkívül a magyar tudomány csak elvétve foglalkozott e nagybecsű anyaggal.⁴

Ez teszi érthetővé, hogy Széchenyi Ferenc hagyatékában még aránylag sok értékes kiadatlan levél van. Közlésem természetesen csak kis része a meglevő anyagnak.⁵ Mindazonáltal, úgy hiszem, sikerült a figyelemreméltóbb darabokat kiválogatnom; ezek különböző értékűek ugyan, de mégis mindannyian becesek. Különösen Bárótzai Sándor három levele jelentős, mivel a testőr-írónak csak kevés levele maradt ránk. Bárótzai alkímista tevékenységéről eddig csak igen keveset tudtunk; általam közölt levelei sem tájékoztatnak kimerítően, mégis több beces felvilágosítást nyújtanak az aranycsináló Bárótzai sok, eddig ismeretlen jellemvonásáról. Bárótzai mint rózsakeresztes nemcsak az alkímia délibábos ábrándjaival foglalkozott, hanem

¹ Magyar Könyvszemle, 1891.² Történelmi Tár, 1908.³ V. ö. Bleyer Jakab, *Friedrich Schlegel am Bundestage in Frankfurt. München—Leipzig 1913. U. a., Friedrich Leopold Graf zu Stolberg und Graf Franz Széchenyi. Köln 1932. (Különlenyomat Volkstum und Kulturpolitik. Eine Sammlung von Aufsätzen gewidmet Georg Schreiber c. munkából).*⁴ E kapcsolatban szabad tán megemlítenem, hogy más alkalommal Weinhofer József, Jordánszky Elek s mások leveleit Széchenyi Ferenchez fogom publikálni.⁵ A közölt levelek a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában vannak. (Széchenyi levéltár, 6102. és 6103. fasc.).